

8 Formació al llarg de la vida

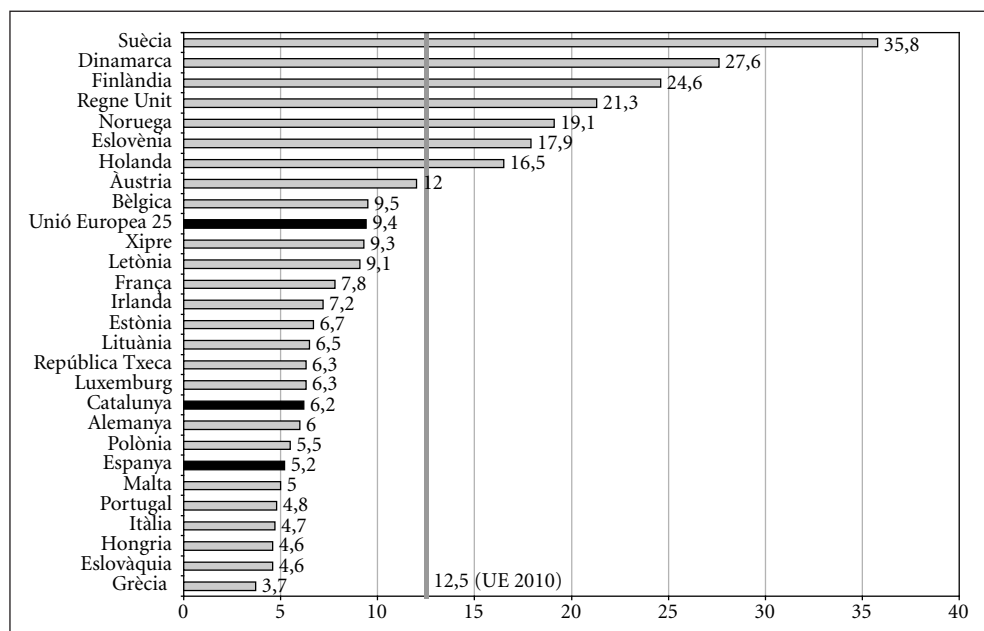
En el context actual de la societat del coneixement, caracteritzat per la renovació continuada de la informació i la tecnologia, la formació al llarg de la vida adquireix cada cop més importància per a les institucions educatives i econòmiques (i també per a la població). En general, la seva importància és encara més accentuada si es consideren els dèficits educatius analitzats en els capítols precedents (prevalença del fracàs escolar, etc.) i la necessitat de garantir oportunitats educatives més enllà de l'etapa socialment concebuda com de formació inicial.

Els Estats membres de la Unió Europea han establert com a objectiu estratègic assolir el 2010 un percentatge de participació en la formació continuada del 12,5% de la població entre 25 i 64 anys. En el darrer lustre, la UE no ha aconseguit incrementar als ritmes esperats la participació de la població en la formació al llarg de la vida, que és actualment del 9,4% (2004). En aquest context, Espanya (i Catalunya, amb una situació assimilable, segons dades de l'EUROSTAT) se situa clarament per sota de la mitjana europea, amb un 5,2%, només per sobre de Portugal, Itàlia, Grècia, Malta, Eslovàquia i Hongria (que tenen percentatges inferiors al 5%). Mentrestant, Suècia, Dinamarca, Finlàndia o el Regne Unit mostren percentatges superiors al 20%.

La taula 1 mostra el percentatge de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs a Catalunya per a l'any 2001 (calculat a partir del cens de població). Segons aquestes dades, el 8,45% de la població entre 25 i 64 anys desenvolupa algun tipus de formació

Gràfic 1.

Percentatge de població de 25 a 64 anys que participa en la formació al llarg de la vida (2004)

Nota 1: El benchmark establert per la UE per al 2010 és del 12,5%.

Nota 2: La dada de Catalunya està elaborada a partir de la ponderació de la distància respecte a Espanya en l'estadística del cens de població 2001.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EUROSTAT.

(reglada o no reglada). Amb el transcurs de l'edat, la població tendeix a reduir la seva participació en l'oferta formativa: mentre que el percentatge de participació entre la població de 25 a 34 anys és del 15,3%, aquest percentatge disminueix fins al 2,0% entre la població de 55 a 64 anys. Les diferències en la participació entre els diferents grups socials (per gènere, per nacionalitat, etc.) decreixen amb l'augment de l'edat de la població. De fet, les dades semblen indicar que, a mesura que la formació al llarg de la vida va reduint la seva capacitat de diferenciació i promoció social (per exemple, en

Taula 1.

Percentatge de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs a Catalunya (2001)

Perfil socioeconòmic	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys
Total	8,45	8,91	15,3	8,3	4,8	2,0
Nacionalitat	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys
Nacionalitat estrangera	8,72	9,78	11,7	6,7	5,1	3,3
Nacionalitat espanyola	8,44	8,87	15,7	8,4	4,8	1,9
Grup d'edat	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys
De 25 a 29 anys	18,70	20,63	-	-	-	-
De 30 a 34 anys	11,78	12,28	-	-	-	-
De 35 a 39 anys	8,97	9,35	-	-	-	-
De 40 a 44 anys	7,53	8,01	-	-	-	-
De 45 a 49 anys	5,73	6,06	-	-	-	-
De 50 a 54 anys	3,80	3,89	-	-	-	-
De 55 a 59 anys	2,41	2,47	-	-	-	-
De 60 a 64 anys	1,38	1,48	-	-	-	-
Relació amb l'activitat	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys
Estudiants	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Ocupats	9,62	11,93	14,49	9,36	5,87	2,99
Aturats	6,51	7,38	9,37	6,18	4,17	2,46
Condicció socioeconòmica de la persona de referència a la llar	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys
Classe empresarial	7,21	7,85	15,66	6,18	3,77	2,28
Classes mitjanes patrimonials (petits empresaris i comerciants)	5,94	6,63	13,89	4,86	2,53	1,48
Classes mitjanes professionals superiors (directius i tècnics qualificats)	15,49	16,31	22,79	14,94	10,54	5,59
Classes mitjanes subordinades (personal de suport)	9,96	10,64	15,41	9,13	5,83	3,12
Classes treballadores	5,44	5,71	10,22	4,54	2,70	1,61
Nivell educatiu	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys
Educació primària o inferior (ISCED 1 o sense estudis)	2,16	2,13	4,52	2,83	1,86	1,11
Educació secundària obligatòria (ISCED 2)	3,92	4,01	5,94	4,05	3,03	1,65
Educació secundària postobligatòria (ISCED 3 i 4)	11,00	11,50	15,88	9,37	6,88	3,45
Educació terciària (ISCED 5 i 6)	19,51	21,41	25,96	16,74	12,65	6,18

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

els primers anys de la vida laboral), la participació i les diferències entre grups socials van perdent intensitat.

Per gènere, les dones mostren percentatges de participació superiors als homes en els diferents trams d'edat, encara que de manera més especial entre la població menor de 30 anys (20,63% *versus* 16,87%). Les dificultats d'incorporació al mercat de treball de la població femenina reforcen trajectòries d'escolarització més extensives.

Per nacionalitat, no existeixen diferències significatives quant a la participació en la formació, encara que aquest fet s'explica per la més gran joventut de la població de nacionalitat estrangera i per la tendència més gran dels joves a participar en aquest àmbit educatiu. De fet, el percentatge de participació de la població de nacionalitat estrangera menor de 45 anys és inferior al de la població de nacionalitat espanyola. D'altra banda, convé destacar que les diferències per gènere són més grans entre la població de nacionalitat estrangera que entre la de nacionalitat espanyola, en favor de les dones. La composició desigual per gènere i les diferències quant al capital educatiu entre les diverses nacionalitats podria explicar aquest fet.

Si es pren en consideració la relació amb l'activitat, la condició socioeconòmica o el mateix nivell educatiu, s'observa la forta desigualtat que experimenta la població amb una situació educativa i laboral caracteritzada per un major dèficit: la població aturada, la població assalariada que ocupa els llocs de treball menys qualificats (categoritzada com a classes treballadores) i la població sense estudis postobligatoris participa menys en la formació al llarg de la vida. De fet, la participació correlaciona positivament amb el nivell d'estudis previ i el nivell de qualificació. El capital econòmic, com a condicionant clau en l'accessibilitat a la formació, i la manera com el capital educatiu condiona la posició dels individus en l'estructura social (i ocupacional) són claus per explicar la participació. A tall d'exemple, els directius i tècnics qualificats (classes mitjanes professionals superiors), posicionades en llocs qualificats gràcies, en bona part, al seu capital educatiu, conformen el grup social amb una participació més positiva. Aquest fet s'evidencia especialment en les cohorts més joves (menors de 35 anys), població que es troba en una de les fases més decisives en la definició de la seva posició al mercat de treball.

La taula 2 permet comparar la situació de Catalunya amb la de la resta de comunitats autònomes. Catalunya té un percentatge de participació lleugerament superior a la mitjana estatal, només inferior a Madrid i Navarra. El comportament de les comunitats autònomes respecte a la formació al llarg de la vida està íntimament relacionat amb les oportunitats de qualificació i retribució que ofereixen els diferents mercats laborals, segons l'anàlisi feta en el capítol 8 (Educació i ocupació). Les comunitats autònomes que disposen d'un mercat de treball més qualificat (i més ben remunerat), en general, mostren percentatges de participació superiors. En canvi, Extremadura, Múrcia, Andalusia, Castella - La Manxa i Galícia són les comunitats autònomes que hi presenten un accés més reduït.

Taula 2.

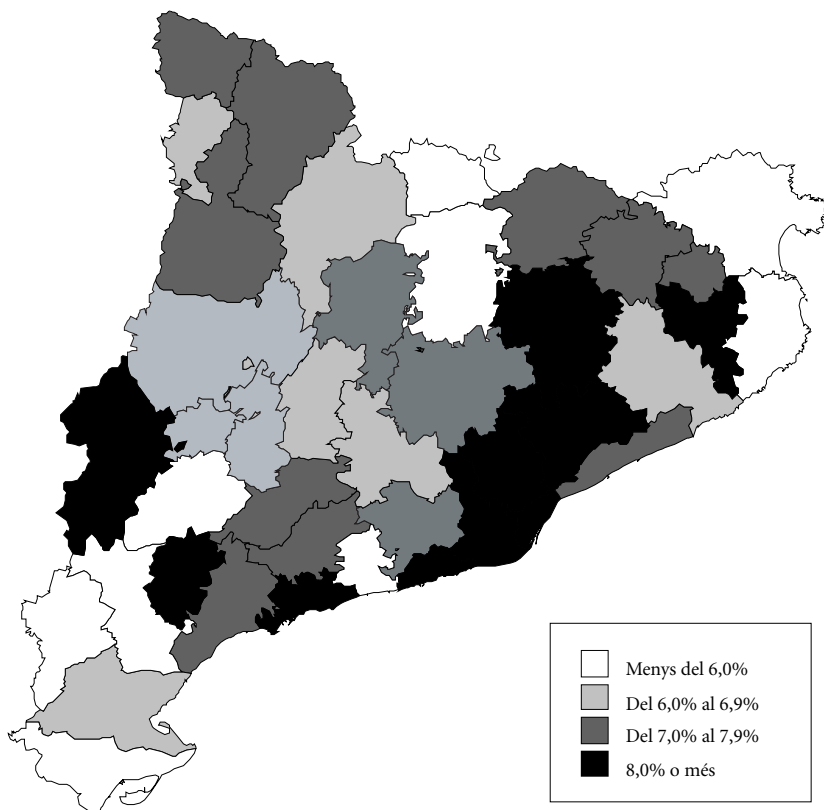
Percentatge de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs per comunitats autònomes (2001)

Comunitat autònoma	Total	Dona	De 25 a 34 anys	De 45 a 54 anys
Catalunya	8,5	8,9	15,3	4,8
Espanya	7,1	7,7	13,6	3,7
Andalusia	5,7	6,0	11,0	2,8
Aragó	8,3	8,9	16,1	4,4
Astúries	7,1	7,5	16,1	3,0
Balears	6,4	7,0	11,3	3,5
Canàries	6,4	7,0	11,9	2,9
Cantàbria	6,2	6,8	13,0	2,8
Castella i Lleó	6,8	7,6	14,8	3,2
Castella - La Manxa	5,7	6,4	10,8	2,8
Comunitat Valenciana	6,6	6,9	12,4	3,4
Extremadura	5,3	5,9	10,8	2,4
Galícia	6,0	6,5	13,7	2,5
Madrid	9,3	9,6	16,7	5,0
Múrcia	5,6	6,1	10,4	2,6
Navarra	8,6	9,7	14,9	5,3
País Basc	8,2	9,3	15,2	4,6
La Rioja	6,9	7,7	13,3	3,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

Mapa 1.

Percentatge de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs a Catalunya (2001)

Comarques amb valors majors	
Barcelonès	10,0
Gironès	9,4
Garraf	8,6
Vallès Occidental	8,5
Segrià	8,3
Tarragonès	8,3

Comarques amb valors menors	
Baix Empordà	5,6
Garrigues	5,2
Cerdanya	5,2
Ribera d'Ebre	5,0
Terra Alta	4,6
Montsià	4,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

El mapa 1 mostra la comparativa per comarques. Les observacions que es poden fer són equivalents a l'anàlisi per comunitats autònomes. El Barcelonès, el Gironès, el Garraf i el Vallès Occidental són les comarques que estan per sobre la mitjana catalana, seguides del Tarragonès i el Segrià. El Montsià, la Terra Alta, la Ribera d'Ebre, la Cerdanya i les Garrigues són les comarques amb uns percentatges inferiors. Les característiques del teixit productiu i del mercat de treball comarcals expliquen en part els diferents nivells de participació.

A Catalunya, els principals sistemes de formació al llarg de la vida són la formació contínua, la formació ocupacional i la formació d'adults (a més de la formació de tercer cicle, que no es tracta específicament en aquest informe). Com és sabut, el sistema de formació d'adults està integrat per l'oferta adreçada a persones majors de 18 anys¹ i estructurada en ensenyaments inicials, formació instrumental, graduació en educació secundària, preparació per a les proves d'accés al sistema educatiu reglat i altres activitats formatives no reglades, que s'imparteixen en els diferents centres i aules de formació d'adults distribuïts pel territori.

La taula 3 mostra l'estructura dels ensenyaments d'adults per al curs 2004-2005. S'hi pot observar la importància que ha adquirit l'oferta de llengua, que concentra el 27,43% de l'alumnat, com a conseqüència de l'impacte del fet migratori en aquest tipus de cursos. Respecte a Espanya, Catalunya mostra una diversificació més gran de l'alumnat entre les diferents tipologies d'oferta. El pes dels ensenyaments inicials bàsics i de l'educació secundària per a persones adultes és inferior en el conjunt de l'oferta i, en canvi, els cursos de llengua i de preparació per a les proves d'accés als cicles formatius tenen un pes sensiblement superior.

La taula 4 il·lustra l'impacte dels ensenyaments inicials i secundaris per a adults sobre el conjunt de la població. En total, el 0,19% de la població entre 25 i 64 anys participa en aquest tipus de formació, xifra que augmenta si es pren com a referència la població potencialment usuària (1,59% de la població de 25 a 64 anys sense estudis per als en-

1. Cal tenir present que els límits d'edat compten amb l'excepció de les persones que es preparen per a la prova d'accés a cicles formatius de grau mitjà, que han de ser majors de 16 anys.

Taula 3.**Tipologia dels ensenyaments d'adults a Catalunya i Espanya (curs 2004-2005)**

Tipologia d'ensenyament	Catalunya	Espanya
Total (n)	41.226	336.253
Ensenyaments inicials bàsics (%)	25,26	40,40
Educació secundària per a persones adultes (%)	14,43	33,45
Preparació proves lliures per al graduat en secundària (%)	1,20	2,12
Accés a la universitat per a majors de 25 anys (%)	5,16	2,81
Llengua (%)	27,43	11,67
Preparació proves d'accés als cicles formatius (%)	15,66	3,86
Altres ensenyaments tecnicoprofessionals (%)	10,86	5,69

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació (curs 2004-2005).

senyaments inicials, i 0,28% de la població amb estudis primaris per als ensenyaments de secundària). En qualsevol cas, el nivell d'impacte de la formació d'adults sobre la població potencialment usuària és força insignificant.

Les dades disponibles també posen de manifest la centralitat dels ensenyaments d'adults en la lluita contra les desigualtats educatives. La població de nacionalitat estrangera, la població major de 55 anys o la població treballadora, grups socials més infrarepresentats en l'oferta formativa al llarg de la vida, són alguns dels col·lectius que més participen en el sistema d'educació d'adults. Les mateixes característiques de l'oferta fan que els grups socials amb un nivell d'estudis més elevat, globalment, accedeixin menys a l'oferta. Per exemple, les classes mitjanes professionals superiors, fracció de classe que té un nivell d'estudis i una participació a la formació al llarg de la vida més alts, són el grup que proporcionalment menys hi participa. Per gènere, les dones estan més presents en l'oferta que els homes, en tots els grups d'edat, de nacionalitat i de condició socioeconòmica.

En analitzar l'impacte dels ensenyaments inicials i secundaris respecte a la població diana (població sense estudis i població amb estudis de primària, respectivament), s'observen els mateixos patrons de comportament analitzats anteriorment per a la

Taula 4.

Proporció de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs (ensenyaments inicials i secundaris per a adults) a Catalunya (2001)

Perfil socioeconòmic	Ensenyaments inicials o secundaris per a adults (per 1.000 hab.)		Ensenyaments inicials per a adults (respecte a la població sense estudis, per 1.000 hab.)		Ensenyaments de secundària per a adults (respecte a la població amb estudis de primària, per 1.000 hab.)	
	Total	Dona	Total	Dona	Total	Dona
Total	1,90	2,32	15,93	17,80	2,83	3,31
Nacionalitat	Total	Dona	Total	Dona	Total	Dona
Nacionalitat estrangera	5,92	6,16	29,28	35,22	4,42	5,41
Nacionalitat espanyola	1,69	2,15	14,24	16,30	2,75	3,23
Grup d'edat	Total	Dona	Total	Dona	Total	Dona
De 25 a 29 anys	2,50	2,44	50,42	55,47	10,46	13,68
De 30 a 34 anys	1,72	1,73	37,15	42,49	4,75	5,48
De 35 a 39 anys	1,64	1,80	29,16	33,98	3,88	4,60
De 40 a 44 anys	1,53	1,90	19,37	23,25	3,06	3,79
De 45 a 49 anys	1,75	2,30	16,22	19,05	2,26	2,94
De 50 a 54 anys	1,96	2,81	12,31	14,73	1,62	2,30
De 55 a 59 anys	2,20	3,19	9,90	12,45	1,13	1,55
De 60 a 64 anys	2,19	3,24	7,32	9,71	0,61	0,84
Condicció socioeconòmica de la persona de referència	Total	Dona	Total	Dona	Total	Dona
Classe empresarial	1,54	1,95	20,46	23,54	3,08	3,65
Classes mitjanes patrimonials (petits empresaris i comerciants)	1,74	2,35	15,84	19,65	2,12	3,04
Classes mitjanes professionals superiors (directius i tècnics qualificats)	0,60	0,80	35,69	35,21	5,76	6,40
Classes mitjanes subordinades (personal de suport)	1,33	1,47	23,03	26,01	3,28	3,65
Classes treballadores	2,77	3,37	18,25	21,16	2,84	3,52

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

Taula 5.

Impacte dels ensenyaments d'adults sobre la població adulta, per comunitats autònomes (2001, 2004)

Comunitat autònoma	Incidència de l'alumnat matriculat als ensenyaments d'adults (població 20-84 anys, per 1.000 hab.) (2004)	Ensenyaments inicials o secundaris per a adults (població de 25 a 64 anys, per 1.000 hab.) (2001)	
		Total	Dona
Catalunya	7,6	1,90	2,32
Espanya	9,9	2,07	2,70
Andalusia	15,4	3,21	4,77
Aragó	10,3	1,98	2,43
Astúries	3,5	0,98	1,16
Balears	10,7	1,50	1,68
Canàries	12,5	2,68	3,21
Cantàbria	3,1	1,00	1,29
Castella i Lleó	7,4	1,41	1,72
Castella - La Manxa	18,5	2,52	3,34
Comunitat Valenciana	8,3	1,92	2,23
Extremadura	17,0	1,93	2,28
Galícia	4,2	0,90	0,96
Madrid	7,0	2,25	2,78
Múrcia	11,9	1,57	1,87
Navarra	4,2	0,83	0,95
País Basc	11,8	1,60	2,34
La Rioja	11,1	1,16	1,33
Ceuta	27,3	5,77	7,76
Melilla	16,6	9,78	16,64

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001 i del Ministeri d'Educació (curs 2004-2005).

participació global en la formació al llarg de la vida (a excepció, únicament, de les diferències per nacionalitat): a mesura que avança l'edat de la població amb estudis primaris o inferiors, en disminueix la participació; i les classes mitjanes professionals superiors són per condició socioeconòmica el grup social que més hi participa. Això

significa que la població major de 55 anys o la població de classe treballadora amb estudis primaris o inferiors, proporcionalment, participa menys en els ensenyaments d'adults que, per exemple, la població menor de 45 anys o la població de classes mitjanes professionals superiors (directius i tècnics qualificats) amb estudis primaris o inferiors. Per tant, si anteriorment s'havia comentat que els grups socials més infrarepresentats en la formació al llarg de la vida tendeixen a accedir més a la formació d'adults (en els ensenyaments inicials i secundaris), això no es produeix entre la població pròpiament diana d'aquest sistema formatiu (amb estudis primaris o inferiors, per a les ofertes d'ensenyaments inicials i secundaris).

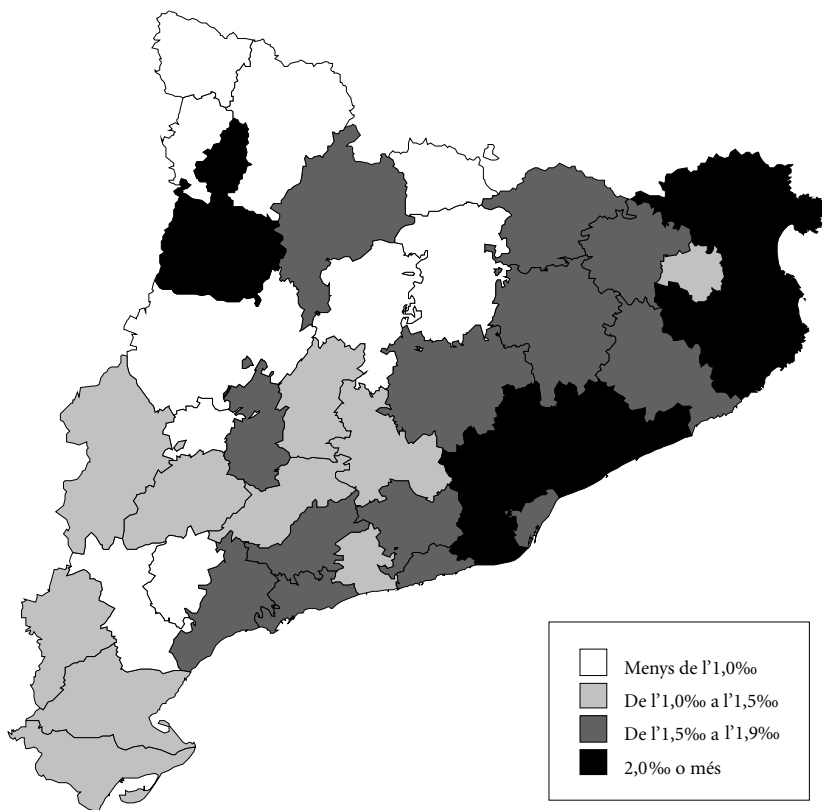
En comparació amb la resta de comunitats autònomes, la taula 5 mostra com la incidència dels ensenyaments per a adults a Catalunya és menor que en el conjunt de l'Estat espanyol. Les comunitats autònomes amb un major nombre relatiu d'alumnat matriculat són Castella - La Manxa, Extremadura, Andalusia, Canàries i Múrcia (a més de Ceuta i Melilla), comunitats que tenen una elevada proporció de població amb insuficiència formativa. El País Basc, amb un nivell d'instrucció de la població força elevat, també se situa entre les comunitats autònomes amb un major nombre relatiu d'alumnes en els ensenyaments d'adults.

El mapa 2 il·lustra la comparativa per comarques a Catalunya. El Baix Empordà, el Pallars Jussà, el Baix Llobregat, el Vallès Oriental, el Maresme, el Vallès Occidental, l'Alt Empordà, el Gironès, el Barcelonès i el Baix Camp són les comarques que se situen per sobre de la mitjana catalana. Globalment, les comarques més poblades (comarques de la Regió Metropolitana de Barcelona i de capitals de província), més beneficiades per la localització d'oferta, tenen una major participació en la formació d'adults. El Pallars Sobirà, el Berguedà, el Priorat, la Noguera, l'Alta Ribagorça o el Pla d'Urgell (comarques eminentment rurals) són les que tenen un percentatge de participació més baix. El mapa 3, elaborat a partir de la població que participa en ensenyaments inicials sobre la població sense estudis, ofereix lectures similars.

Per la seva banda, la formació contínua té per objectiu la formació permanent i el reciclatge dels treballadors ocupats, en el marc del sistema de la formació professional. La taula 6 conté la informació sobre la participació de la població de 25 a 64 anys en

Mapa 2.

Proporció de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs (ensenyaments inicials i secundaris per a adults) per cada 1.000 habitants, per comarques (2001)

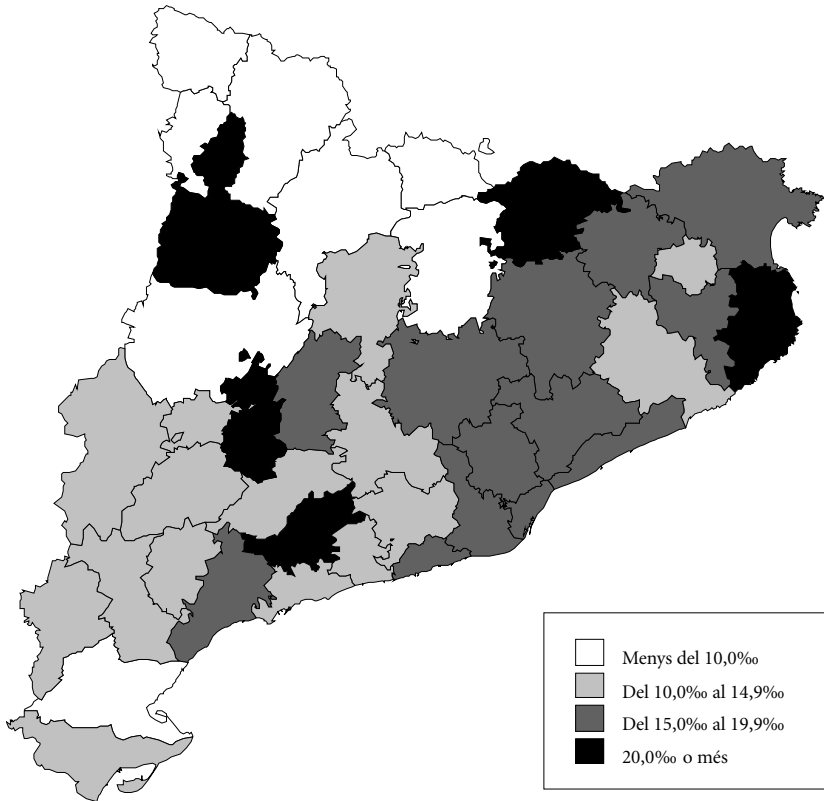
Comarques amb valors majors	
Baix Empordà	2,75
Pallars Jussà	2,70
Baix Llobregat	2,34
Vallès Oriental	2,23
Maresme	2,16
Vallès Occidental	2,15

Comarques amb valors menors	
Pla d'Urgell	0,58
Alta Ribagorça	0,52
Noguera	0,45
Priorat	0,43
Berguedà	0,15
Pallars Sobirà	0,00

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

Mapa 3.

Proporció de població entre 25 i 64 anys amb estudis en curs (ensenyaments inicials per a adults) per 1.000 habitants sense estudis, per comarques (2001)

Comarques amb valors majors	
Pallars Jussà	30,77
Ripollès	26,23
Baix Empordà	25,35
Urgell	23,92
Alt Camp	20,17
Gironès	18,23

Comarques amb valors menors	
Cerdanya	7,69
Vall d'Aran	7,58
Noguera	5,73
Berguedà	3,21
Alta Ribagorça	0,0
Pallars Sobirà	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

els cursos de formació promoguts per l'empresa (que podríem assimilar a formació contínua), que se situa a Catalunya en el 2,30% (sobre el total d'ocupats).

La participació en la formació contínua es pot relacionar amb la situació dels diferents grups socials en el mercat de treball. Per nacionalitat, la població de nacionalitat espanyola hi participa proporcionalment més que la població de nacionalitat estrangera. Per edat, la participació és més elevada entre la població de 35 a 39 anys, i decreix progressivament a mesura que hom s'aproxima als dos extrems (grup menor de 30 anys i grup major de 60 anys). Per tant, els grups socials que menys hi participen són els que experimenten una situació de més gran vulnerabilitat laboral (tal com s'ha analitzat en els indicadors d'atur, qualificació i retribució del capítol 8, Educació i ocupació).

De la mateixa manera, les classes mitjanes professionals superiors, integrades fonamentalment per assalariats qualificats (directius, tècnics qualificats, etc.), i la població amb estudis terciaris, són els grups socials que, per condició socioeconòmica i nivell d'estudis respectivament, més hi participen. A mesura que decreix el nivell d'estudis i el nivell de qualificació, més disminueix l'accés a la formació contínua.

Paradoxalment, però, aquesta tendència no es manté en analitzar la dimensió de gènere. Proporcionalment, les dones participen lleugerament més a la formació contínua que els homes, malgrat que, com s'ha vist en apartats precedents, ocupen llocs menys qualificats i més mal remunerats. Convé recordar que les dones, globalment, ja s'incorporen al mercat de treball amb una experiència més extensiva en el sistema educatiu que els homes.

Aquestes diferències de gènere s'accentuen més entre les classes mitjanes professionals superiors. Les dones que ocupen llocs qualificats tendeixen a formar-se més que els homes que ocupen llocs qualificats. Precisament, la desigualtat laboral per gènere es fa més evident en els grups socials laboralment més qualificats (per exemple, desigualtat en la distribució de directius per gènere), fet que podria reforçar alhora estratègies formatives diferenciades (en els usos i sentits de la formació). Precisament, entre la població categoritzada com a classe treballadora (menys qualificada laboralment), la diferència es capgira: la població femenina participa lleugerament menys que la població masculina en l'oferta de formació contínua.

Taula 6.

Percentatge de població de 25 a 64 anys que participa a cursos de formació promoguts per l'empresa a Catalunya (2001)

Perfil socioeconòmic	Total	Dona
Total	2,30	2,59
Nacionalitat	Total	Dona
Nacionalitat estrangera	0,73	0,80
Nacionalitat espanyola	2,39	2,68
Grup d'edat	Total	Dona
De 25 a 29 anys	2,41	2,74
De 30 a 34 anys	2,66	2,91
De 35 a 39 anys	2,83	3,08
De 40 a 44 anys	2,73	3,04
De 45 a 49 anys	2,31	2,46
De 50 a 54 anys	1,65	1,73
De 55 a 59 anys	1,06	1,15
De 60 a 64 anys	0,62	0,71
Condicció socioeconòmica de la persona de referència	Total	Dona
Classe empresarial	1,40	1,56
Classes mitjanes patrimonials (petits empresaris i comerciants)	1,05	1,19
Classes mitjanes professionals superiors (directius i tècnics qualificats)	4,04	4,48
Classes mitjanes subordinades (personal de suport)	2,72	2,78
Classes treballadores	1,38	1,36
Nivell educatiu	Total	Dona
Educació primària o inferior (ISCED 1 o sense estudis)	0,2	0,7
Educació secundària obligatòria (ISCED 2)	0,7	1,4
Educació secundària postobligatòria (ISCED 3 i 4)	1,8	2,7
Educació terciària (ISCED 5 i 6)	3,7	4,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

La taula 7 conté la informació per comunitats autònomes sobre la participació de la població de 25 a 64 anys en la formació promoguda per l'empresa (tal com s'ha analitzat en la taula 6), així com també a la formació per al treball (segons dades de l'Enquesta de Població Activa). Les dades de cens de població sobre cursos de formació promoguts per l'empresa constaten que Catalunya és la comunitat autònoma que té una participació més elevada, després de Navarra, seguides de Madrid, Aragó i el País Basc. Aquestes són les comunitats autònomes amb mercats de treball més dinàmics. En l'altre extrem, hi ha Canàries, Galícia, Múrcia, Castella - La Manxa, Extremadura, Cantàbria i Andalusia.

Les dades de formació per al treball de l'Enquesta de Població Activa, en canvi, incorporen la informació relativa a la formació ocupacional. Aquesta oferta representa un recurs formatiu (no reglat) clau a l'hora de promoure l'ocupabilitat i la requalificació de la població activa en general, especialment aturada, així com de proveir oportunitats de qualificació i d'especialització a nombrosos joves menors de 25 anys que es troben en ple procés de transició a la vida activa (molts dels quals experimenten una situació d'insuficiència formativa en el sistema educatiu reglat). En la taula 7 s'observa com aquesta oferta amplia les oportunitats formatives de la població aturada, especialment entre les persones més joves, fins al punt que, en termes relatius, la proporció de persones aturades que participa en la formació per al treball és més elevada (6,7%) que la de persones ocupades (4,8%).

D'altra banda, aquestes dades també semblen indicar que Catalunya, a diferència de les observacions fetes per la formació contínua, disposa d'una oferta de formació ocupacional proporcionalment inferior a la de la mitjana del conjunt de l'Estat.² En canvi, Navarra, el País Basc, Madrid o Aragó, que mostraven un comportament similar a Catalunya en relació amb la formació contínua, disposen d'una oferta de formació per

2. Segons dades del Ministeri de Treball per al 2003, Catalunya té una oferta executada situada, en termes relatius (alumnes per 1.000 actius), per sota de la mitjana estatal. Astúries, Aragó, Canàries, juntament amb Ceuta i Melilla, serien les comunitats autònomes amb una oferta més gran per cada 1.000 actius, mentre que Múrcia, Catalunya i Cantàbria serien les comunitats autònomes amb una oferta relativa més petita.

Taula 7.

Indicadors de participació a la formació promoguda per l'empresa i a la formació per al treball de la població de 25 a 64 anys a Espanya (2001, 2003)

Comunitat autònoma	Població que participa a cursos de formació promoguts per l'empresa (2001)		Població que participa a cursos de formació per al treball en els darrers 12 mesos (2003, segon trimestre)			
	Població ocupada (%)		Població ocupada (%)		Població aturada (%)	
	Total	Dona	Total	Població entre 25 i 35 anys	Total	Població entre 25 i 35 anys
Catalunya	2,30	2,59	2,7	4,8	6,7	10,9
Espanya	1,65	1,87	3,7	6,1	9,1	14,4
Andalusia	1,28	1,43	3,2	5,0	6,8	11,9
Aragó	1,99	2,28	3,2	5,2	9,9	14,1
Astúries	1,46	1,48	1,8	3,8	12,6	17,6
Balears	1,42	1,60	3,8	6,3	5,8	9,3
Canàries	0,92	1,06	5,5	8,3	9,5	13,3
Cantàbria	1,27	1,42	0,6	1,6	4,6	6,3
Castella i Lleó	1,48	1,77	4,8	7,9	13,0	20,1
Castella - La Manxa	1,12	1,50	4,3	7,3	11,1	16,5
Comunitat Valenciana	1,55	1,72	6,2	9,3	10,9	15,6
Extremadura	1,17	1,53	2,2	4,4	5,2	8,6
Galícia	1,05	1,12	3,4	6,1	12,0	18,4
Madrid	2,02	2,18	2,9	5,2	9,5	14,3
Múrcia	1,10	1,24	4,7	7,2	11,5	18,7
Navarra	2,55	3,12	6,0	8,3	12,7	17,3
País Basc	1,83	2,01	4,8	7,6	17,0	26,4
La Rioja	1,60	1,99	1,3	2,9	8,2	12,3
Ceuta i Melilla	1,91	2,07	5,7	6,7	9,9	14,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001 i de l'Enquesta de Població Activa (2003, segon trimestre).

al treball força més elevada. Només Cantàbria i Extremadura semblen estar clarament més mal posicionades que Catalunya respecte a la formació per al treball.

En qualsevol cas, cal tenir present que les dades estadístiques disponibles no permeten analitzar adequadament la realitat de la formació ocupacional a Catalunya. A partir de

les dades del Departament de Treball, només podem formular algunes consideracions sobre l'evolució i la distribució de l'oferta aprovada (no pròpiament executada) en el territori.

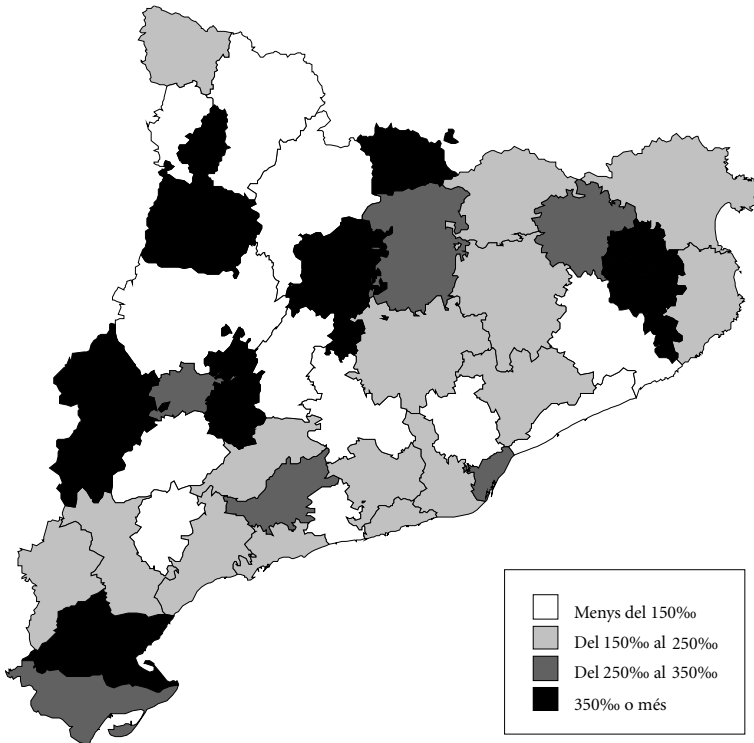
Respecte a l'evolució, convé destacar una reducció progressiva de l'oferta aprovada de formació ocupacional a Catalunya en els darrers anys. En el darrer lustre analitzat (1999-2003), les places ofertes han disminuït un 39,8%, i els cursos aprovats, en un 36,3%. En la mateixa línia, la subvenció prevista també ha disminuït un 23,7%, encara que en el darrer bienni s'ha experimentat un lleuger augment. L'evolució de l'oferta de formació ocupacional no manté una relació directa amb l'evolució del mercat de treball (amb una taxa d'activitat creixent, o amb una taxa d'atur que, en tot cas, ha disminuït en menor proporció).

Respecte a la distribució relativa de l'oferta aprovada en el territori, els mapes 4 i 5 recullen alguns indicadors d'impacte de la formació ocupacional a Catalunya per al 2003. En aquests dos mapes es perceben les importants diferències existents entre comarques quant a l'oferta atorgada de formació ocupacional. La valoració conjunta de les ràtios de places per cada 1.000 aturats i per cada 1.000 actius ens porta a destacar (globalment) comarques amb un impacte menor, com ara la Segarra, l'Alt Urgell, el Garraf, l'Anoia, el Baix Empordà, la Selva, el Baix Penedès, l'Alta Ribagorça, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental, el Maresme o el Pallars Sobirà, i comarques amb un impacte major, com ara el Solsonès, el Barcelonès, el Segrià, l'Alt Camp, l'Urgell, el Gironès o el Tarragonès. La dispersió de resultats no facilita trobar explicacions sobre els criteris de distribució de l'oferta en el territori, encara que sembla, en termes generals, que les comarques amb un pes polític, econòmic i demogràfic més important tendeixen a situar-se per sobre de la mitjana catalana³ (amb algunes excepcions destacables, com el Vallès Occidental i el Maresme).

3. El 2003, Catalunya tenia una disponibilitat de 232,5 places de formació ocupacional per a aturats per cada 1.000 aturats, i 32,23 places de formació ocupacional per cada 1.000 actius.

Mapa 4.

Places de formació ocupacional per a aturats per cada 1.000 aturats, per comarques (2003)

Comarques amb valors majors	
Solsonès	717,7
Segrià	593,9
Urgell	518,7
Gironès	506,2
Pla de l'Estany	451,1
Pallars Jussà	438,6

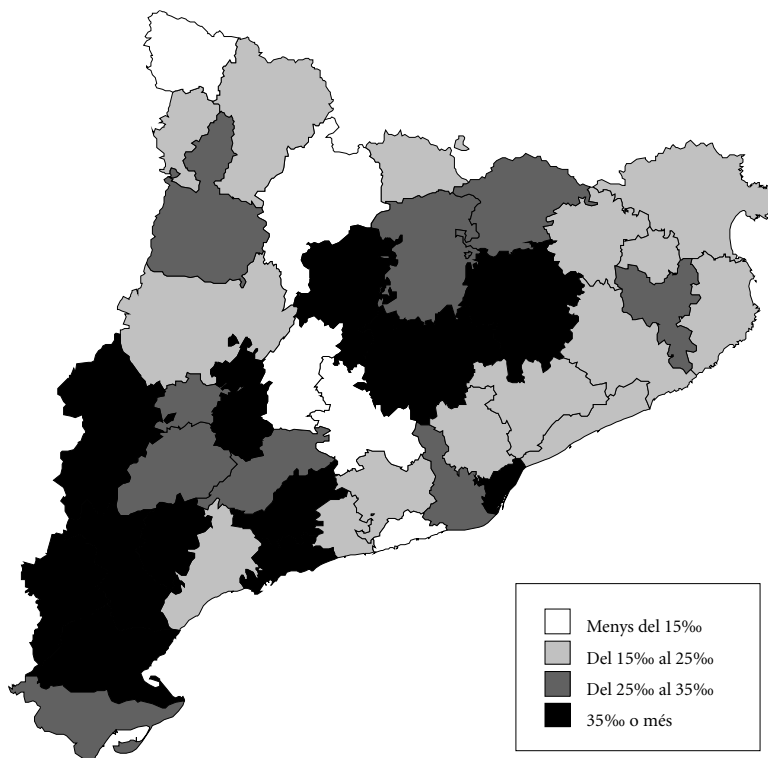
Comarques amb valors menors	
Pallars Sobirà	131,6
Alt Urgell	114,5
Anoia	104,3
Segarra	92,2
Priorat	88,8
Alta Ribagorça	0,0

Nota: Les dades d'atur corresponen a 2003 (atur registrat). El valor resultant respon al càlcul següent: places per a aturats * 1000 / població aturada registrada.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Treball (2003).

Mapa 5.

Places de formació ocupacional per cada 1.000 actius, per comarques (2003)

Comarques amb valors majors	
Terra Alta	96,4
Solsonès	68,8
Baix Ebre	63,5
Priorat	62,0
Barcelonès	48,5
Ribera d'Ebre	42,2

Comarques amb valors menors	
Baix Empordà	15,5
Anoia	13,2
Garraf	11,7
Alt Urgell	10,3
Segarra	5,0
Vall d'Aran	3,6

Nota: Les dades d'activitat corresponen a 2001 (cens de població). El valor resultant respon al càlcul següent: places*1000 / població activa.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Treball (2003) i del cens de població 2001.